

**INSTANȚELE DE JUDECATĂ ALE
PATRIARHIEI ROMÂNE
ÎN SECOLUL AL XX-LEA
STUDIU CANONIC**

REZUMAT

Necesitatea organizării canonice a instanțelor disciplinare în Biserica Ortodoxă Română s-a resimțit dintru începuturi, prevederile și normele acestor instanțe fiind organisme care îndeplineau funcția judecătorească în Biserică: vechile organisme duhovnicești și organele judiciare propriuzise, dintre care cea dintâi instanță a fost cea episcopală. Mai apoi, după secolul al IV – lea s-au constituit instanțele mitropolitane, conform canoanelor 4, 5 și 6 ale Sinodului I ecumenic, prevăzută apoi și de alte canoane. Termenul de instanță se regăsește abia începând cu secolul IX, în Patriarhia Constantinopolului. Temeiul principal al organizării acestui for este exemplul Sfinților Apostoli, care au procedat personal la judecarea celor ce se abăteau de la disciplina bisericească, conform cu puterea primită de la Mântuitorul, însă atunci când considerau de cuviință deliberau prin „*sinodalitate*”, adică împreună. Exemplul elocvent al acestor practici este Sinodul Apostolic de la Ierusalim (49-51), în care își au originea toate

sinoadele particulare, mitropolitane, periodice, endemice, permanente, naționale, ecumenice și panortodoxe apărute treptat în Biserică.

Canonul 37 apostolic prevede ca aceste sinoade să se întrunească cu regularitate, cel puțin de două ori pe an pentru probleme referitoare la dogmele dreptei credințe, precum și pentru a hotărî în privința controverselor apărute.

Cu privire la judecata episcopilor, canonul 74 apostolic prevede: *„Episcopul pârât pentru oarece de către oameni vrednici de încredere, acela să fie chemat neapărat de către (ceilalți) episcopi; și dacă se va înfățișa și va mărturisi, ori ar fi dovedit, să se hotărască pedeapsa, iar dacă fiind chemat, nu se va supune (nu ar da ascultare), să fie chemat și a doua oară, trimițându-se după el doi episcopi. Iar dacă nici astfel nu se va supune (nu va asculta), să fie chemat și a treia oară, trimițându-se din nou doi episcopi la el. Iar dacă nesocotind și aceasta (o astfel de chemare) nu se va înfățișa, sinodul să hotărască împotriva lui cele ce i se vor părea (potrivite), ca să nu i se pară a câștiga fugind de judecată”*.

Odată cu dezvoltarea cultului, s-a simțit nevoia unei lărgiri de activitate a instanțelor, luând ființă autoritățile judecătorești ecleziale, după cum urmează: instanța numită a episcopilor vecini, instanța sinodală intermediară, instanțele

speciale, instanța exarhală, instanța patriarhală, instanța reprezentată de Sinodul ecumenic, instanța sinodală a Bisericilor autocefale, instanțele excepționale ale judecătorilor, Sinodul Ecumenic și instanțele pentru monahi.

Neexistând instanțe judecătorești, în Țările Române, clericii erau judecați până în veacul al XIX-lea de episcopi, iar în cazuri mai grave de mitropolit, uneori în sinod. Judecata se făcea după legiuirile cunoscute la noi sub numele de Pravile și după normele canonice bisericești. Despre o instanță în sens propriu nu se poate vorbi până la începutul veacului al XIX-lea. La anul 1803 este pomenit *dicasteriu* mitropolitan, care a judecat un proces soluționându-l prin caterisirea preotului inculpat. În anul 1840 Obșteasca Adunare a Țării Românești a aprobat o nouă lege bisericească, în virtutea căreia au apărut două instanțe distincte: dicasteriul și consistoriul. Consistoriul se ocupa de chestiunile stării civile, iar dicasteriul cu disciplina clerului.

După anul 1865, dicasteriul a fost înlocuit cu sinodul eparhial, iar sinodul general în 31 decembrie 1865 a elaborat *Regulament pentru lucrările sinodului eparhial în materie de disciplină bisericească*. În aceleași regulamente era prevăzut și situația în care un ierarh putea să își piardă scaunul. Aceste regulamente privitoare la judecarea episcopilor difereau în cele

două regiuni, în Moldova procedura judecării fiind precizată mai clar, astfel, pentru abateri duhovnicești ierarhii puteau fi judecați de 12 episcopi titulari și eparhioți, iar pentru abaterile politice, de o comisie de 12 arhieriei și 12 mari boieri aleși de Adunarea Obștească, însă fără prezența episcopilor și a mitropolitului. De precizat că din cei 12 boieri, niciunul nu avea voie să fie rudă sau dușman al arhierelui judecat. Sentința era votată nominal de membrii comisiei, iar în cazul în care acuzatul se găsea vinovat se trimitea sentința patriarhului de Constantinopol de caterisire. În cazul în care acuzația se dovedea ca fiind neîntemeiată, reclamantul își pierde rangul dacă era boier sau era pedepsit după pravile dacă era cleric.

În egală măsură ierarhii au deținut și prerogative largi judecătorești. Mitropoliile și eparhiile sufragane dețineau din secolele anterioare consistorii și dicasterii, recunoscute de Regulamentele Organice. În acestea își desfășurau activitatea preoți, arhimandriți, protopopi și alți demnitari bisericești desemnați de către ierarh.

După anul 1862, după unirea politică a principatelor, Cuza intenționa să desăvârșească și unirea bisericească și să asigure deopotrivă Bisericii statutul de Biserică autocefală. Decretul Organic a fost promulgat în 6 decembrie 1864. Decretul conținea 26 articole, grupate în cinci capitole.

Reformele legislative ale lui Cuza în problema bisericească erau canonice, inovative, însă se dorea a fi aplicate fără o expertiză responsabilă ce se cerea a fi făcută în timp. Acesta este motivul pentru care odată cu înființarea Episcopiei Dunării de Jos prin decretul din 17 noiembrie 1864 la articolul 2, Cuza numește în funcția de episcop-locotenent pe arhierul Melchisedec Ștefănescu fără să fie invocată o hotărâre a Sfântului Sinod în acest sens, o hotărâre care nu exista. Mai mult, episcopul Melchisedec va fi numit eparhiot de către Domn fără ca Sfântul Sinod să se fi pronunțat în vreun fel. Acesta este contextul apariției legii pentru numirea de episcopi și mitropoliți votată de către Cameră la 20 ianuarie 1865, respectiv la 12 februarie de către Senat și sancționată de către Alexandru Ioan Cuza la 11 mai 1865.

Aplicarea acestei legi a consfințit în țară 2 categorii de chiriarhi: cei care fuseseră aleși conform canoanelor și obiceiurile țării și cei numiți și investiți după noua lege socotiți de unii teologi drept necanonici. Acesta a fost debutul disputelor din viața Bisericii românești, 2 dintre ierarhii celor 2 mitropolii extracarpatice fiind considerați „*canonici*” (mitropolitul Nifon de la București și episcopul Calinic de la Râmnic), iar ceilalți 6 arhierii titulari numiți de către Domn locotenenți, apoi episcopii eparhioți prin decret, fiind considerați „*necanonici*”. Ierarhii

„numiți” de Cuza: Melchisedec Ștefănescu, Dionisie Romano, Calinic Miclescu, Iosif Gheorghian au sprijinit politica bisericească a domnitorului. De cealaltă parte s-au situat frații Neofit și Filaret Scriban, Iosif Bobulescu, Ioanichie Evantia.

La sinodul patriarhal de la 8 octombrie 1865 patriarhul ecumenic a condamnat legislația românească drept necanonică și s-ar părea că intenționa să anatemizeze Biserica românească. Abdicarea lui Cuza de 11 februarie 1866 a determinat pe patriarh să-și modereze atitudinea mai precis să rupă legăturile numai cu episcopii „necanonicî”. Lupta pentru canonicitate a luat sfârșit după adoptarea noii legi în decembrie 1872 (*Legea sinodală sau privind alegerea mitropoliților și episcopilor eparhioți și constituirea Sfântului Sinod*) prin care episcopatul urma să fie ales iar toți episcopii în funcție numiți de Cuza și considerați „necanonicî” au fost recunoscuți.

La modul propriu, Consistoriile Eparhiale au apărut în Biserica Ortodoxă Română doar în anul 1872 în *Legea pentru alegerea mitropoliților și episcopilor eparhioți*. Identificăm și prima instanță apelativă, în același an, ca fiind Sfântul Sinod. Această prevedere a fost stabilită tot prin *Legea Sinodală* din 1872.

Felul în care s-a organizat Biserica Vechiului regat și primelor instanțe disciplinare, este preambulul unei alte crize

prin care Biserica din vechiul regat avea să treacă începând cu anul 1909 când ministrul liberal al cultelor Spiru Haret a introdus inițiativa legislativă în Senat de modificare a legii sinodale din 1872. Astfel ministrul liberal al Cultelor a vizat introducerea unui nou organism central alături de Sfântul Sinod, denumit Consistoriul Superior Bisericesc. Acest organism era format din ierarhii Sfântului Sinod la care se adăugau membrii din rândul preoțimii numiți pe bază de competență la propunerea ministerului. Aceștia participau și la exercițiul de alegere a ierarhilor, precum și la judecarea recursurilor depuse de cler la Sfântul Sinod. Legea a dobândit această formă datorită altor regulamente apărute anterior: *Regulament pentru cazuri de afurisenii și anateme*, *Regulamentul pentru disciplina bisericească*, *Regulamentul pentru buna conduită a clericului*, *Regulamentul pentru disciplina monahală*, *Regulamentul de procedură în materii de judecată bisericească*, *Regulamentul Consistoriilor Eparhiale*. Propunerea legislativă avea girul liberalilor și în fapt se motiva pe dorința de democratizare a Bisericii, mai precis de acces la conducere și a clericilor, dascălilor de teologie și monahilor cu pregătire superioară, pe care o pot pune la îndemâna instituției ecleziale. În concepția ministrului, singura modalitate ca poporul să se afle în legătură indisolubilă cu Biserica lui, era ca acest popor și prin alți

reprezentanți, în afara episcopilor, să participe la conducerea destinului bisericesc. Nicolae Iorga, atât în interpelările din Senat, dar și cu prilejul redactării unor articole, surprinde dimensiunea conflictului, dar mai ales pericolul exploatării de către clasa politică a chestiunii bisericești. Acesta vedea profund incompatibilă amestecarea Statului în afacerile bisericești, considerând că „*osârdia*” ministrului Haret este dusă la extrem.

Încă din timpul discuțiilor de la Senat legate de adoptarea legii, episcopul de Roman, Gherasim Safirin combătuse cu multă energie proiectul inițiat, pe motiv că legea era necanonică și propusese ca noul organism să aibă doar rol consultativ. Cu toate acestea, legea fusese votată și aplicată trecându-se chiar la alegerea membrilor Consistoriului.

În urma a numeroase dispute, acuzații și presiuni de care nici ministrul Cultelor, Spiru Haret, se pare că nu era străin, se ajunge, în 13 ianuarie 1910, la o înțelegere: episcopul acceptă să revină la ședințe și să reia raporturile cu cei trei ierarhi afurisiți care se făcuseră vinovați de susținerea legii în Senat: mitropolitul primat, episcopul Moldovei și Sucevei și cel al Hușilor, cu condiția ca Sf. Sinod să intervină la Guvern pentru a modifica dispozițiile din lege care erau antidogmatice și anticanonice. Cum cererea fusese acceptată în unanimitate de Sinod, Gherasim Safirin s-a conformat celor decise. Însă,

apropiindu-se sfârșitul sesiunii și neexistând nici o tentativă de modificare, episcopul de Roman face, în 3 februarie 1910, o interpelare în Senat pe această temă în care arată că atunci când a fost adusă prima dată în discuția Sf. Sinod această lege, doar doi au fost episcopii care s-au opus: el și, pe atunci, episcopul de Râmnic, Atanasie Mironescu. Între timp, după alegerea sa ca mitropolit primat, la 5 februarie 1909, Atanasie Mironescu își schimbase părerea, așa încât, în martie 1909, când proiectul ajunsese în discuția Senatului, acesta s-a declarat pentru aprobarea lui. Și, deși acceptase o înțelegere pentru a se ieși din această tristă situație, mitropolitul nu făcuse nimic pentru a o respecta.

Prin urmare, pornind de la aceste considerente, episcopul de Roman, Gherasim Safirin, cerea ca mitropolitul primat să fie judecat de Sfântul Sinod deoarece nesocotise și încălcase dogmele și canoanele bisericești și, deși votase în cadrul Sf. Sinod modificarea legii, nu a susținut-o și nici n-a inițiat-o așa cum se angajase. De asemenea, pentru a nu exista niciun fel de dubii, episcopul și el se punea la dispoziția judecății sinodului în situația în care cele afirmate se dovedeau a fi neadevărate.

În urma acestei situații, conflictul a escaladat în articole de presă care au zguduit viața clericală și politică, mai ales cu cât niciuna din cele două părți nu dădea semne de reconciliere.

Prin urmare, în ședința din 20 mai 1911 a Sf. Sinod, după numeroase deliberări, a decis să se treacă la darea în judecată a ambilor ierarhi și conexarea proceselor într-unul singur. După intense frământări alternate de acuzații și întâmpinări, presărate cu articole de presă defăimătoare, în 24 iunie 1911, era adusă la cunoștința opiniei publice sentința de achitare a mitropolitului Atanasie Mironescu. În schimb, în decizia Sf. Sinod se arată că, potrivit canonului 6, acela care ridică acuzații nedrepte contra unui arhiepiscop urmează să fie pedepsit cu pedeapsa ce ar fi suferit arhiepiscopul dacă acuzațiile ar fi fost adevărate. Prin urmare, episcopul Gherasim Safirin se făcea vinovat de răzvrătire împotriva Sf. Sinod și de faptul că, timp de doi ani, tulburase pacea din biserică, lucru pentru care era depus din demnitatea de episcop cu unanimitate de voturi. Odată cu aceasta, la presiunea politică, Atanasie Mironescu ar fi fost de acord să-și depună demisia cu condiția să poată face uz de ea doar după anunțarea sentinței. În opinia lui Nicolae Iorga, procesul cu toate urmările lui a avut un singur inculpat, care în final a fost și pedepsit: nu pe primatul Atanasie Mironescu, nu pe episcopul Gherasim Safirin, ci onoarea Bisericii. *Pax ecclesia* și Consistoriul Superior Bisericesc urma să funcționeze cu mai puține atribuții decât cele aflate în inițiativa legislativă a lui Spiru Haret. Cu toate aceste frământări, care au lăsat în umbra istorie denumirea

de „*criză bisericească*”, momentul s-a constituit și ca un test al maturității pe care instituția Bisericii avea să-l treacă abia după anul 1920, la unificarea bisericească, dar mai ales la adoptarea Legii și a statutului din anul 1925.

În cealaltă parte a munților, Biserica Ortodoxă din Transilvania și Banat a avut o istorie contorsionată de-a lungul veacurilor datorită conjuncturilor socio-politice și contextelor religioase, ținând seama de infuzia creștinismului în aceste teritorii. Viața bisericească, așadar, oscila în funcție de schimbările semnificative produse de factorul politic.

Ocupația austriacă a avut repercusiuni negative asupra societății dar și asupra Bisericii Ortodoxe. Împăratul Leopold I (1657-1705) a căutat sprijin la populația din regiune pentru a contracara ofensiva otomană, garantându-le libertatea confesională, emițând două proclamații, dintre care, în una elogiază pe patriarhul de Ipek, Arsenie III Cernoievici. Ca să câștige bunăvoința sârbilor și românilor, împăratul din Viena acordă prin diplomele sale așa numitele „*privilegii ilirice*” – dreptul de exercitare liberă a credinței religioase, scutirea de dări și obligații (cu excepția vechilor drepturi cutumiare ale regelui și nobililor înainte de invazia otomană).

Realitățile istorice au făcut ca în plan strict bisericesc ortodox, în secolul al XVIII-lea, aria de întindere jurisdicțională

să varieze în funcție de hotărârile Sinodului de la Carloviț. După anul 1718, au existat două categorii de ierarhi sârbi ortodocși: cei doi episcopi de Timișoara și Vârșeț precum și mitropolitul de Belgrad, numiți de către patriarhul de Ipek și noua ierarhie din Carloviț, recunoscută prin Diploma din 1695.

Din rațiuni politice curtea din Viena a consimțit să existe două mitropolii sârbe independente una de alta: la Carloviț, căreia i se subordonau episcopiile de Arad, Buda, Pecs, Slavonia, Kostanjnica, Carlstad și la Belgrad cu sufraganele Timișoara, Caransebeș, Vârșeț, Râmnic și Valjeva. Congresul bisericesc convocat după moarte mitropolitului Vichentie Popovici de la Carloviț alege în scuanul vacant pe Moise Popovici făcându-se în acest mod unificarea Bisericii Ortodoxe Sârbe, dejucându-se artificiiile politice ale Vienei.

Imediat după această „*mişcare*” a coreligionarilor sârbi, românii au înaintat comandantului trupelor imperiale aflat la Sibiu un memoriu în care doreau înlocuirea episcopului Moise – „*unealta*” turcilor – cu românul Petronie. Documentul a fost semnat de 12 protopopi cu preoții din parohii și de 40 cnezi și este socotit un început pentru dobândirea dreptului de ierarhie românească.

Frățietatea ortodoxă a românilor cu sârbii nu a durat o „*veșnicie*” deoarece momentul istoric impunea emanciparea

națională și bisericească așa încât despărțirea ierarhică devenise inevitabilă. Biserica Ortodoxă din Imperiu nu funcționa într-un „*vid legislativ*”, dimpotrivă se organiza și își rezolva problemele specifice după anumite „*corpusuri*”: *Rescriptul Declaratoriu, Sistema Consistorială, Sinodul Diecezei Arad*. Istoria românilor din Transilvania și Banat a cunoscut o „*întorsătură*” prin mitropolitul Andrei Șaguna. El s-a impus prin înzestrările sale vizionare ca o personalitate „*efigie*” a Ortodoxiei din această parte de Europă. Opera restauratoare a lui Șaguna a avut ca punct arhimedic dreptul istoric, adică demonstrarea prin izvoare credibile că intenția lui de renovare nu începe cu un vid, ci cu o realitate. Biserica, în viziunea sa, trebuia să fie o „*instituție care gândește*” și care se pune în slujba societății. Astfel, el a publicat trei culegeri de texte cu caracter istoric, canonic și documentar în limbile română și germană – „*Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de religie răsăriteană în cest. reg. provincții a monarhiei austriece*”, Sibiu-Viena, 1849; *Adaosul la promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de relegea răsăriteană în cest. reg. provincții a monarhiei austriece*” Sibiu, 1850 și „*Memorialul prin care se lărgește averea Românilor de Religiuinea răsăriteană în Austria pentru restaurarea Mitropoliei lorul din punct de vedere al sfintelor canoane*.”

Așternut c.r. Ministeriu pentru Cultură și Instrucțiune 1851”
Sibiu, 1860.

Statutul Organic a fost adoptat de către Congresul Național Bisericesc de la Sibiu, din anul 1868 fiind sancționat și de autoritatea imperială a Curții de la Viena la 28 mai 1869, Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și Banat intrând într-o „*epohă bisericească nouă*”. Statutul Organic a definit Consistoriul drept organul administrativ și judecătoresc permanent în toate treburile bisericești, școlare și fundamentale din întreaga dieceză. Andrei Șaguna în „*Compendiu de Dreptul canonic al Unei, Sântei și Apostolești Biserici*” ediția a III-a, Sibiu, 1913, începând cu „*Tăierea IV*” aduce nenumărate lămuriri canonice în materie de judecată bisericească. Statutul Organic nu a fost „*complet*” gândindu-ne la multitudinea de probleme ce asalta Biserica Ortodoxă din Transilvania și Banat până în anul 1918, respectiv 1925.

Românii, deși de-a lungul veacurilor despărțiți prin granițe nefirești, s-au dezvoltat unitar de o parte și de alta a Carpaților, care, departe de a construi o stavilă, au constituit totdeauna un loc de întâlnire, de împreună trăire a fraților care viețuiau pe un versant sau altul al lor.

Până la Marea Unire de la 1918 credincioșii ortodocși români au fost divizați în patru unități bisericești distincte,

fiecare având un anume specific care făcea diferența. Unirea de la 1918 a schimbat o paradigmă a naționalității stârnind o „*unduire sufletească*” din partea greco-catolicilor, care s-au gândit la o „*Biserică unică românească*”, având în vedere faptul că nu e potrivit a exista „*două Biserici Românești*” dorință care nu s-a împlinit din varii motive.

Interes pentru unificarea bisericească au manifestat și clerici sau monahi care nu se impuseseră în conștiința Bisericii Ortodoxe Române ca nume reprezentative, fapt ce demonstrează că problematica aceasta frământa chiar și pe membrii de jos ai Bisericii care nutreau gândul unei Biserici puternice și impunătoare a Neamului.

Problema unificării bisericești a fost dezbătută și de către organele colegiale de conducere bisericească: Primul Congres al Asociației Clerului din Mitropolia Ardealului (Sibiu 6/19 - 8/21, martie 1919), Sinodul Arhidiecezan (Sibiu, 14/27 aprilie- 19 aprilie/2 mai 1919), Sinodul Episcopesc al Mitropoliei Ardealului (Sibiu, 23 aprilie 1919), Ședința Consistoriului Mitropolitan Sibiu (2/15 mai 1919), Consfătuirea de la Sinaia (24 – 25 iunie 1919), Congresul Preoțimii din Vechea Românie (București, 17 – 19 septembrie 1919), Ședința Consistoriului Mitropolitan de la Sibiu (4/17 noiembrie 1919).

Unificarea Bisericii a luat o amploare așa de mare încât a devenit preocupare și a Guvernului, a Parlamentului și nu în ultimul rând a presei bisericești și laice. Evident că într-un asemenea cerc lărgit de idei „*unificatoare*”, procesul s-a prelungit până la Legea și Statutul Bisericii Ortodoxe Române din 1925.

„*Triada*” teologilor „*contribuitori*” la săvârșirea unificării bisericești în România Întregită – Valerian Șesan, Gheorghe Ciuhandu și Elie Miron Cristea – ne-au pus la dispoziție trei viziuni printre altele asupra Dreptății Bisericești, materializate în Legea și Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române (1925), respectiv Regulamentul de procedură al instanțelor de judecată. (1926). Apariția Legii și Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, nu a fost posibilă fără modificările impuse de tratativele purtate la Sibiu prin mijlocirea ministrului Alexandru Lapedatu și apoi dezbaterile în Parlament – Senat și Camera Deputaților. Legea din 1925 a avut următoarele „*capitole*”: poziția Bisericii înăuntru și în afară (articolul 1); orânduirea canonică și administrativă (articolele 2 și 3); drepturile Bisericii după Constituție (articolul 4); Sfântul Sinod (articolul 5); Congresul Național Bisericesc și Consiliul Central (articolul 6 și 7); părțile constitutive ale Bisericii și organele lor (articolele 8-11);

alegerea episcopilor și arhiepiscopilor – mitropoliților – averea lor (articolele 12-14); averea monahilor și monahiilor (articolul 15); instanțele disciplinare și judecătorești ale Bisericii:

Atât Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată bisericească, cât și Codul Penal, par a avea o complexitate procedurală la toate cele 3 niveluri: eparhial, mitropolitan și central. Existența a două instanțe de recurs, ne confirmă liberalizarea proceselor de judecată și creșterea posibilității clericilor de a se apăra față de acuzațiile intentate în procesele bisericești.

Marea criză economică nu a împiedicat Congresul Național Bisericesc să elaboreze și să aprobe „*Regulamentul pentru numirea, înaintarea și disciplina funcționarului bisericesc*”, un act normativ complex destinat funcționarilor din eparhii.

Legea și Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române din 1925 prin conciziunea textuală, reprezintă, fără îndoială încă o treaptă în devenirea istorică a Bisericii Ortodoxe Române.

Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române numește la art. 16 care sunt instanțele disciplinare și de judecată pentru clerici în chestiunile curat bisericești:

1. *Consistoriul Spiritual Eparhial* la fiecare eparhie ca primă instanță. Eparhiile pot trimite anumite chestiuni mărunte la judecătoria protopopiatului.
2. *Consistoriul Spiritual Mitropolitan*, ca instanță de apel, pe lângă cele 3 Mitropolii istorice: la București pentru Mitropolia Ungro - Vlahiei, la Iași pentru Mitropolia Moldovei, a Bucovinei și a Basarabiei și la Sibiu pentru Mitropolia Ardealului.
3. *Consistoriu Spiritual Central* de pe lângă Sfântul Sinod, ca instanță de recurs și pentru asigurarea unității de jurisprudență. Recursurile privitoare la chestiunile dogmatice sunt exclusiv de competența Sfântului Sinod.

Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești ale Bisericii Ortodoxe Române a fost votat în sesiunea Sfântului Sinod din iunie 1926, sancționat prin Decretul Regal nr. 4160 din 29 decembrie 1926 și publicat în Monitorul oficial nr. 290/30 decembrie 1926.

Pentru întâia oară în principiile organizatorice ale bisericii, pedepsele aplicate de consistoriile spirituale, se împart după gravitatea lor, în pedepse vremelnice și pedepse definitive, ambele categorii fiind aplicate după principiul gradualității și produc efecte atât pe plan spiritual-canonic, cât și în plan administrativ-economic.

Legea și Statutul Bisericii Ortodoxe Române (1925), respectiv Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare judecătorești al Bisericii Ortodoxe Române (1926) au deja „*nimbul*” modernității juridice, fapt ce nu constituie de fel un recul sau vicierea a conținutului eclesiologic, dimpotrivă, prin adaptare, Biserica și-a reformulat un fond canonic, în forma accesibile spiritului modern.

Față de cele consemnate în *Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată* din anul 1926, precum și în prevederile Codului penal, constatăm complexitatea procedurii, atât la nivel eparhial cât și la celelalte niveluri, mitropolitan respectiv central. Existența a două instanțe de recurs ne confirmă liberalizarea proceselor de judecată și creșterea posibilității clericilor de a se apăra față de acuzațiile intentate în procese bisericești. Este necesar să remarcăm adoptarea prevederilor codurilor civile și penale din mediul laic și adaptarea acestora în mediul clerical, apariția defensorilor eclezialii crește prestigiul clericilor în special și al bisericii în general față de autoritatea laică, care asumă hotărârile instanțelor bisericești și oferă directive orientative pentru acestea.

Omul cu adevărat credincios prețuiește numai Dreptatea lui Dumnezeu, deoarece prin experierea acesteia, El Însuși

devine drept. Biblic, se instituie un fel de „*dialectică scripturală*”, în acest sens: dreptatea, ca și împărăția cerească este așteptată („*fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura*” – Matei 5, 6) și mărturisită cu prețul unei suferințe asumate („*fericiți cei prizonieri pentru dreptate că a lor este împărăția cerurilor*” – Matei 5, 10). Pasivismul nu este soteriologic („*căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și toate acestea se vor adăuga vouă*” – Matei 6, 33) și trebuie înlocuit cu activismul militant.

„*Omul Nou*” (îndreptat) nu are nevoie de nicio „*judecată*” „*căci socotim că prin credință se va îndrepta omul, fără faptele Legii*” (Romani 3, 28). Scrierile pauline nou-testamentare pledează așadar pentru o nouă cultură a legii, convenită cu libertatea.

Transformările revoluționare, politice, economice și culturale care s-au produs după 23 august 1944 în viața poporului român au determinat în mod firesc o serie de transformări și de schimbări în sectorul religios. Aceste transformări s-au produs în viața tuturor cultelor, dar în mod principal, s-au înregistrat în viața cultului ortodox, cult concretizat organizatoric în Biserica Ortodoxă Română.

Libertatea religioasă s-a consfințit în noua epocă ce începea să se contureze în contextul publicării Decretul - Lege

nr. 177 din 1948 pentru regimul general al cultelor religioase. În articolul 27 al acestui decret se garantează libertatea de conștiință și libertatea religioasă pentru toți cetățenii și implicit libertatea cultelor religioase de a se organiza și funcționa liber, potrivit doctrinei, tradiției, practicilor și canoanelor proprii. Singura mențiune care s-a făcut în legătură cu această libertate de organizare garantate cultelor religioase a fost ca să nu și să nu practice ceva care ar contraveni constituției, securității publice sau bunelor moravuri. Se face așadar o distincție între libertatea conștiinței și libertatea religioasă, ca bun individual, care este absolută și nelimitată și între libertatea religioasă în exteriorizarea ei care este garantată numai în măsura în care nu amenință ordinea publică și contravine bunelor moravuri. Deși în aparență Statul nu părea să facă imixtiune într-un domeniu în care nu are competență, acesta realizează că viața cultelor influențează viața socială și implicit aderă la viziunea de controlare discretă a problemelor de organizare evitând totuși intervenția în normele de doctrină care rămân în domeniul exclusiv al cultelor.

Prin intrarea în vigoare a noului statut au încetat să mai existe vechile organizații ale Bisericii iar prin decizia patriarhală nr. 56/1949 a dizolvat vechile organisme deliberative și

executive eparhiale, care potrivit prevederilor noului statut, urmau să își alcătuiască prin alegeri noi corporațiuni.

Constatându-se o altă realitate istorică și socială, s-au impus noi principii în organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Pentru aceasta s-a procedat la adoptarea unor noi legi de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Potrivit canoniștilor vremii, din *Statutul de organizare și funcționare Bisericii Ortodoxe Române* din anul 1948 se desprind 3 principii fundamentale: autocefalia, autonomia și sinodalitatea.

Deși nu s-a renunțat la participarea mirenilor la conducerea treburilor bisericești, în temeiul noilor legiuiri patriarhul Justinian, sub temerea primejdioasei pătrunderi a mentalității protestante în Biserica Ortodoxă Română, limita participarea mirenilor la chivernisirea treburilor bisericești, argumentându-și opinia pe spiritul canoanelor și a tradiției.

Principiile înscrise în legea de organizare din 6 mai 1925 și *Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*, anexat acelei legi, au fost prevăzute, în linii generale, și în Statutul de organizare din 1949, fiind în conformitate și cu principiul înscris în Constituția Republicii Populare România din 1948, prin care se recunoaște autocefalia Bisericii Ortodoxe Române și organizarea ei unitară.

Cu privire la justiția bisericească, se remarcă o reorganizare prin fixarea a 3 instanțe disciplinare și de judecată pentru abaterile clerului de mir și ale cântăreților. Astfel se diminuează completele de judecată de la 5 instanțe la 3 instanțe. Acestea sunt: Consistoriul disciplinar protopopesc, Consistoriul eparhiale și Consistoriul central bisericesc, fără a se mai pomeni de consistoriile mitropolitane și de consistoriul superior. Cu atât mai mult judecata instanțelor împăciuitoare nu își mai găsesc locul în noul statut. Ca instanță de recurs a fost desemnat Consistoriul central bisericesc, pentru hotărârile Consistoriilor eparhiale, cu excepția acelor prin care s-a aplicat pedeapsa caterisirii și Sfântul Sinod pentru acestea din urmă amândouă instanțele de recurs au fost desemnate ca fiind instanțe de fond. Argumentele acestor mutații organizatorice în cazul instanțelor bisericești au fost de natură subiectivă, motivându-se că împrumutarea terminologiei laice și chiar a regulamentelor laice în principiul eclezial a adus grave și dăunătoare confuzii instituțiilor judecătorești ecleziale.

Prin articolul 158 din statut se stabilește că atât constituirea cât și competența organelor disciplinare și procedurale de judecată urmau să fie determinate printr-un regulament special, întocmit de Sfântul Sinod și aprobat de Înalțul Prezidiu al Marii Adunări Naționale. În acest fel, în baza

principiilor de drept civil, organizarea Bisericii Ortodoxe Române urma să funcționeze în temeiul unui act normativ, având caracter de lege.

Întemeiat pe articolele 145 – 158 din *Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române*, în baza adreselor nr. 8237/1949 și 154/1950 ale administrației patriarhale, în baza adresei nr. 1045/1950 a Ministerului de Culte și sancționat de Înalțul Prezidiu al Marii Adunări Naționale, prin decretul nr. 7/12 ianuarie 1950, noul regulament de procedură a intrat în vigoare pe data publicării în buletinul oficial al Patriarhiei Române "Biserica Ortodoxă Română" nr. 1 din ianuarie 1950.

Natura acțiunii judiciare, a procedurii judiciare, a instanțelor judiciare, a hotărârilor judiciare și a scopului justiției Bisericești, a făcut ca noile principii să se deosebească de acelea ale justiției laice. Exista ce-i drept asemănări formale între acestea, și întemeindu-se pe ele, organismele puterii bisericești au crezut în trecut că pot conchide în baza lor, la identitatea dintre ele, și ca urmare au procedat la organizarea justiției bisericești după regulile celei laice împrumutând chiar terminologia acesteia, care în cele mai multe cazuri diferă prin conținutul său de cea bisericească, iar încercându-se întrebuințarea ei în justiția bisericească s-a ajuns la grave și dăunătoare confuzii.

Schimbarea unei paradigme istorice a „*scuturat*” și viața bisericească până în constituția ei, mai în toate timpurile. Schimbarea Legii Cultelor în anul 1948 și adaptarea noilor realități sociale și politice a pus Biserica din nou la încercarea unei adaptări în vederea funcționării „*la parametrii normali*”. Pronia divină a rânduit ca *Statutul Bisericii Ortodoxe Române* din anul 1948, să devină cel mai longeviv statut. Alături de acesta, Regulamentul instanțelor disciplinare ale Patriarhiei Române din anul 1949, va fi statornic utilizat vreme de 50 de ani.

Pentru a evidenția evoluția instanțelor disciplinare și a regulamentelor de procedură, trebuie observată aplicarea noilor prevederi ca un act de comparație dintre vechiul și noul Regulament de procedură, evidențiind însemnătatea, canonicitatea și legalitatea dispozițiilor introduse în completarea și modificarea vechiului regulament, în viziunea atât a canoniștilor cât și a practicii judiciare bisericești. Îndată după adoptarea noilor cadre legislative și regulamentare bisericești, din anul 1948, Statul a avut în vedere corelarea acestora cu legislația civilă și penală. Aceasta se motiva pe evoluția ascendentă a societății socialiste, care a determinat spiritul de emancipare și afirmare a ideilor inovatoare a individului, conform coordonatelor statului comunist. Toate

coordonatele dezvoltării sociale se cereau a fi abordate, precum și adeziunea totală a întregului popor la realizarea obiectivelor evoluției sociale.

Având în vedere statutul de „*om al muncii*”, de care nu era exonerat personalul clerical și neclerical, angajat în structura de funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, angajații cu responsabilități în „munca” din Biserică s-au aliniat procedurilor legale și canonice de răspundere. Această răspundere avea mai multe forme, în funcție de caz: *materială, disciplinară, administrativă sau penală*. Odată încadrată în munca dintr-o unitate orice persoană purta povara unui ansamblu de drepturi și obligații. Toate acestea aveau în vedere raportul juridic de muncă, fiind complementare drepturilor și obligațiilor fiecărui cetățean. Prin însăși faptul că persoanele angajate participau la anumite activități specifice cultului, se impunea ca acestea să-și asume răspunderea contravențională, penală sau civilă. Dacă în cazul în care faptele săvârșite în desfășurarea activității aduceau atingerea unor valori sociale apărute de normele juridice, autorii lor atrăgeau răspunderea penală (pentru infracțiuni), contravențional (pentru contravențiile făptuite) și civil (pentru fapte ilicite prin care au cauzat prejudicii de ordin patrimonial). Aceste posibile răspunderi aveau incidență atât pentru

personalul clerical, cât și pentru personalul neclerical, între care se făcea o distincție clară.

Pentru problemele de disciplină a muncii personalului laic încadrat Biserica Ortodoxă Română s-au emis următoarele acte normative: Legea 1/1970 privind organizarea disciplinei muncii și Legea 10/1970 (Codul Muncii). Prevederile art. 13, alin. 1 din Legea 1/1970, respectiv, art. 100 (1) din Codul Muncii menționează că fapta ilicită, sub aspect disciplinar, constă în încălcarea îndatoririlor de muncă, inclusiv a celor ce decurg din normele de comportament. *Obligația de muncă* reprezintă complexul de îndatoriri ce revin fiecărei persoane, în baza contractului de muncă, a prevederilor legale și a deciziilor luate la nivelul unității, în vederea realizării ordinii necesare desfășurării în bune condiții a procesului de muncă.

Atunci când unei răspunderi disciplinare i se asociază o răspundere materială, cea din urmă nu poate fi utilizată în vederea soluționării prin regulamentul instanțelor disciplinare ale Bisericii Ortodoxe Române, pentru că recuperarea unor prejudicii bănești nu este dată în competența acestei instanțe. Întrucât ne referim la probe cu caracter patrimonial, reglementate de legi cu aplicabilitate generală, soluționarea acestora era de stricta competență a instanțelor judecătorești, în temeiul legilor mai sus amintite.

Pe lângă aceste legi destinate cadrului legal al încadrării personalului neclerical în legislația muncii, mai evidențiem incidența Legii 63/1974, care impunea întregului personal de cult evidențierea și conservarea bunurilor de patrimoniu cultural-național pe care le dețin.

Un alt set de îndatoriri referitoare la respectarea legislației revenea preoților în calitatea de gestionari ai averii parohiale mobile și imobile.

Întrucât regimul comunist a declanșat un plan general de sistematizare a mediilor urbane în general, s-au emis următoarele decrete normative pentru împlinirea acestui deziderat: decretul nr. 144/1958 și 545/1958, referitoare la regimul juridic în construcții; Legea nr. 58/1974 și nr. 59/1974 privind sistematizarea teritoriului și a fondului funciar.

Anul 1990 reprezintă un reper pentru Biserica Ortodoxă Română, așa cum a reprezentat și pentru întreaga țară. Revoluția din decembrie 1989 a produs frământări majore pentru cler și convulsii reale în rândul credincioșilor. Dorința de schimbare se resimțea și în sânul Bisericii, în care se formează un grup de înnoire al Bisericii Ortodoxe Române. Format din clerici, monahi și intelectuali neaserviți regimului comunist, aceștia solicită printre altele înnoirea *Statutului pentru Organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și implicit a

regulamentelor bisericești, care să prevadă o liberalizare a Bisericii. În acest sens se dorește o independență a Bisericii față de Stat. Aceasta trebuia să de vină liberă în organizarea internă, lucru nemaiîntâlnit de către conducătorii ei de la unificarea bisericească din anul 1920.

În acest context redactarea unui *Statut pentru Organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și a regulamentelor anexate lui, se lasă așteptat, întrucât liberalizarea unei instituții și reformarea ei la un nivel național nu se putea face atât de repede. În fața acestei realități asumate, Biserica, în funcție de situație emite reglementări pentru modificarea statutului și a regulamentelor lui. Toate aceste prevederi se vor aduna într-un volum publicat de către Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, abia în anul 2003 sub denumirea de *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române – extras*.

„*Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*” din anul 2003 păstrează în linii mari principiile vechiului regulament de procedură, cu adnotarea unor amendamente menite să creeze o stabilitate , dar în același timp să întinerească principiile, în contextul nou al schimbărilor sociale și politice pe care le întâmpina și Patriarhia Română.

O noutate reglementată în noul Regulament de procedură, se referă a organismele disciplinare și de judecată pentru clericii de mir, preoți, diaconi și cântăreți, în chestiuni pur bisericești. Astfel prin hotărârea Sfântului Sinod cu nr. 3505 din 15 iulie 1998, s-au stabilit următoarele organisme disciplinare:

1. *Consistoriul disciplinar protopopesc;*
2. *Consistoriul Eparhial.*

Organismele de recurs:

1. *Sinodul mitropolitan*, pentru cazurile de depunere din treaptă;
2. *Sfântul Sinod*, pentru cazurile de caterisire.

Sistemul eclezial judiciar, potrivit noului regulament, cunoaște două grade de jurisdicție, o cauză urmând un ciclu un ciclu ordinar de două trepte de judecată la instanțe de grad ierarhic diferit – „*judecata în primă instanță și judecata în recurs*”. Încă din anul 1948 s-a renunțat la sistemul existent în trecut a trei grade de jurisdicție – primă instanță, apel și recurs – care, fără a fi constituit o garanție eficientă, prelungea judecata în mod inutil.

Primul grad de jurisdicție îl formează judecata în primă instanță, care realizează sarcina de soluționare a cauzei. Judecata în primă instanță fiind *indispensabilă* în toate cazurile în care se

desfășoară judecata, este considerată ca principala etapă a judecății. Ciclul ordinar – format din judecata în primă instanță și judecarea în recurs – are nu numai un sens de succesiune, ci este posibilă revenirea cauzei din nou la judecata în primă instanță, dacă aceasta s-a desfășurat cu încălcarea esențială a legii de procedură sau nu a soluționat cauza în fond; în acest caz devine posibilă și trecerea cauzei printr-o nouă judecată în recurs, ca urmare a rejudecării cauzei în primă instanță. Așa cum se poate observa, în baza Hot. Sfântului Sinod nr. 3505/15 iulie 1998, se reintroduce în regulament sinodul mitropolitan ca instanță de recurs, care are în competența sa cauzele venite pe cale de recurs de la Consistoriile eparhiale, în care s-a aplicat pedeapsa depunerii din treapta preoției. Potrivit Hot. Sfântului Sinod nr. 3505/15 iulie 1998, Sinodul Mitropolitan, ca instanță de recurs, poate să schimbe, total, în parte, sau să confirme hotărârea primei instanțe. În cazul respingerii recursului, sentința primei instanțe rămâne definitivă, iar în caz de casare a sentinței, sinodul mitropolitan reține dosarul și reanalizează cauza. Hotărârea emisă de către sinodul mitropolitan este executorie și definitivă, după aprobarea ei de către mitropolit. Sinodul mitropolitan ca instanță de recurs pentru depunerile din treapta preoției, nu judecă pe fond hotărârea recurată, ci numai în baza probelor depuse la dosar și prezentate membrilor

sinodului mitropolitan de către un funcționar din cadrul Centrului Mitropolitan.

În intervalul dintre articolele 223 – 230 se prezintă modalitatea de înaintare a recursului către Sfântul Sinod pentru pedeapsa caterisirii, în analogie cu procedura enunțată la recursul înaintat către sinodul mitropolitan. Practic din noul regulament de procedură s-au eliminat 21 de articole (205 – 226) din vechiul regulament de procedură, articole care înscriau procedura în materie de judecată ce era în competența Consistoriului Central Bisericesc din vechiul regulament.

Prin desființarea acestei instituții de judecată toate cererile de revizuire a hotărârilor date de instanțele bisericești de judecată sunt înaintate Patriarhului, care în baza art. 232 alin. 2 le retrimite unui alt Consistoriu Eparhial din aceeași mitropolie, care poate casa decizia de condamnare și reține pentru o nouă judecată, conform alin. 3 din același articol. Dacă se va descoperi că condamnarea a fost pronunțată pe nedrept, noua decizie a Consistoriului respectiv, va reabilita prestigiul celui condamnat.

O carență a celor două regulamente de procedură este nespecificarea unor prevederi pentru ridicarea pedepselor. Potrivit normelor canonice și obiceiului de drept, dreptul de a ridica pedepsele pronunțate de instanțele bisericești îl au

instanțele înseși sau organele superioare, investite cu puterea de a reforma, de a casa sau de a revizui hotărârile aduse de respectivele instanțe. Pedepsele duhovnicești nu pot fi ridicate sau modificate decât de cei care le-au aplicat sau de urmașii lor canonici, în funcțiune.

Privind în ansamblul Regulamentului Instanțelor de judecată din Patriarhia Română, modificat în anul 1998 și publicat în anul 2003, reținem că acesta a păstrat în mare măsură principiile regulamentului de procedură din anul 1950, în condițiile în care s-au operat câteva modificări semnalate în rândurile de mai sus, ce au pregătit în fond climatul unui cadru mai amplu de lucru, ce avea să se desăvârșească după anul 2010.

Schimbarea de regim politic în România și reorientarea țării noastre către Uniunea Europeană, prin aspirații democratice și libertăți depline, au oferit Bisericii noastre posibilitatea ca, începând cu anul 1990, să aducă peste 100 de amendamente la *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, publicat în anul 1948.

Dinamismul și complexitatea vieții și misiunii Bisericii, după anul 1990 au impus o acțiune sistematică și coordonată de corelare a legislației proprii bisericești cu legislația de stat, în conformitate cu sfintele canoane, cu tradiția ortodoxă și păstrând

unitatea dogmatică, liturgică și canonică în comuniune cu Biserica Ortodoxă Universală.

Întemeiată pe libertatea religioasă și pe dreptul de afirmare deplină a autonomiei cultelor din România, în temeiul prevederilor constituționale (art.29 alin.3 și 5) și a „*Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*” care au oferit perspective noi pentru a uni libertatea cu responsabilitatea, Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 13 februarie 2007, sub președinția vrednicului de pomenire Patriarhul Teoctist, a adoptat un plan de măsuri privind redactarea proiectului de *Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*.

În acest context, Sfântul Sinod, într-o primă ședință, în zilele de 23-24 octombrie 2007, a definitivat articolele 1-89 din *Proiectul de statut*, apoi în ședința din 27-28 noiembrie a definitivat articolele 90-205, a adoptat un număr de 25 de amendamente la textul definitivat în ședința anterioară, iar în final în ziua de 28 noiembrie 2007, a aprobat, cu unanimitate, textul noului **Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române** (205 articole).

În anul 2011, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a amendat statutul amintit prin hotărârea nr. 385/17

februarie 2011. Astfel toată îmbunătățirile adoptate de către Sfântul Sinod între anii 2007-2011 au fost introduse în statut.

Cu privire la instanțele disciplinare, funcționarea acestora este prevăzută între art. 148-161 și prezintă modificări ample.

Astfel potrivit art. 148 alin 2, Pentru cauzele de judecată ale personalului bisericesc clerical de mir și monahal, în activitate sau pensionat, precum și pentru întreg personalul neclerical, în probleme ce privesc abateri de natură administrativă, morală și dogmatică, funcționează următoarele consistorii:

1. De judecare în fond:

- a) Consistoriul disciplinar protopopesec;
- b) Consistoriul eparhial;
- c) Consistoriul eparhial monahal.

2. De judecare în apel:

- a) Consistoriul mitropolitan;
- b) Consistoriul mitropolitan monahal.

3. De judecare în recurs: Consistoriul Superior Bisericesc.

În acest context, potrivit art. 153 alin. 1 Consistoriul mitropolitan este instanță disciplinară și de judecată a recursurilor clerului de mir aparținând de eparhiile sufragane

mitropoliei, sancționat cu depunerea din treapta preoției, precum și a apelurilor împotriva hotărârilor de caterisire.

Un element nou în regulamentele actuale ale instanțelor disciplinare este reprezentat de Consistoriu mitropolitan monahal, potrivit art. 154. Această instanță este disciplinară și de judecată a recursurilor clerului monahal aparținând de eparhiile sufragane mitropoliei, sancționat cu depunerea din treapta preoției, precum și a apelurilor împotriva hotărârilor de caterisire.

Se remarcă deopotrivă reparația în cadrul instanțelor disciplinare a Consistoriul Superior Bisericesc. *Comisia pentru Statut și regulamente*, reunită la Reședința Patriarhală în perioada 1-2 septembrie 2010, luând act de faptul că doctrina canonică ortodoxă prevede pentru o Biserică locală autocefală un sistem de judecată cu două căi de atac ale unor sentințe emise de prima instanță, și anume *apelul* și *recursul*, de faptul că în Bisericile Ortodoxe surori s-a păstrat, în general, sistemul de judecată cu instanțe specifice fiecărui organism de autoritate (episcop și sinod de episcopi), și cu două căi de atac ale unor sentințe emise de prima instanță, și anume *apelul* și *recursul*, precum și de faptul că în Biserica Ortodoxă Română a existat până în anul 1998 un CONSISTORIU CENTRAL BISERICESC, ca instanță de recurs, a înaintat propunerea de

constituire, în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, a CONSISTORIULUI SUPERIOR BISERICESC ca organism care, din încredințarea Sfântului Sinod, să instrumenteze recursurile la deciziile de caterisire ale unui Consistoriu mitropolitan din cadrul Patriarhiei Române și să propună Sfântului Sinod, spre analiză și aprobare, soluții la aceste recursuri.

Astfel, această instanță redevine cea mai înaltă instanță disciplinară și de judecată pentru clerul de mir sau monahal, care judecă recursurile împotriva hotărârilor de caterisire pronunțate de un consistoriu eparhial și menținute de un consistoriu mitropolitan. hotărârile Consistoriului Superior Bisericesc privind recursurile împotriva pedepsei caterisirii sunt definitive și irevocabile, după aprobarea lor de către Sfântul Sinod, potrivit art. 155.

Așadar, în baza autonomiei cultelor, prevăzută de lege și a competențelor specifice lor, instanțele de judecată bisericească soluționează probleme de disciplină internă, iar hotărârile instanțelor bisericești la toate nivelurile nu sunt atacabile în fața instanțelor civile.

Anul 2015 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca *An omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi și Anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de*

Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii în Patriarhia Română. În același an, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 05-06 februarie 2015 a analizat și aprobat noul regulament disciplinar, cu titlul *Regulamentul autorităților canonice disciplinare și al instanțelor de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*, care cuprinde 179 de articole, organizate în 6 capitole și intrat în vigoare din data de 6 februarie 2015. Conținutul noului regulament al instanțelor disciplinare este aplecat mai mult spre latura juridică, față de cel aflat în vigoare până în anul 2015, însă poate eficientiza activitatea organelor disciplinare, având șansa de a uniformiza la nivelul Patriarhiei Române disciplina bisericească și procedura implementării ei, într-o societate tot mai riguroasă și aplecată spre principiile juridice, în toate aspectele ei.

Noul regulament al instanțelor disciplinare nu este un factor de constrângere a misionarilor Bisericii, ci este un ghid în care se poate identifica fundamentul misiunii azi. Normele canonice cuprinse în acest regulament nu sunt un factor de temere, ci unul de responsabilizare a misiunii și a misionarului. Deci, misiunea Bisericii azi începe cu disciplina, moralitatea membrilor ei, iar scopul misiunii este mântuirea oamenilor prin comuniunea acestora cu Dumnezeu și cu semenii lor. (cf. Evrei 13, 17).

Prin amplasarea studiilor de caz după prezentarea fiecărui regulament nu face din demersul nostru un tratat al judecății preoților, care și astăzi reprezintă un subiect „*delicatesă*” pentru contemporani, ci o invitație la înțelegerea necesității lor în Duhul iubitor al lui Iisus. Hristos nu ne judecă pentru a-și satisface o plăcere de judecată, căci ne spune „*Eu nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec; dar judecata Mea este dreaptă, pentru că nu caut la voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis*”(Ioan 5, 30); nu „*se eschivează*” de la judecată, ci se anunță a fi investit cu responsabilitate asumată, căci „*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului*”(Ioan 5, 22).

Deducem astfel că Hristos va judeca cu Duhul ce se poartă între El și Tatăl, adică cu duhul iubirii, care este o iubire responsabilă, dar mai ales dreaptă. Asumându-ne și noi calitatea de fii ai Judecătorului, avem datoria de a căuta dreptatea, căci toate ni se vor adăuga nouă, dacă mai întâi căutăm împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui. Dreptatea lui Dumnezeu nu se situează în afara iubirii, drept pentru care făurirea fiecărui regulament de disciplină și funcționarea fiecărei instanțe disciplinare trebuie să țină seama de norma canonică fundamentală a lui Hristos, cel judecat și Înviat: „*N-am venit să chem pe cei dreپți, ci pe păcătoși la pocăință*” (Marcu 2, 17).

Cu siguranță că Mântuitorul Iisus, nu ne așteaptă în Împărăție îmbrăcat în „*robă*” de Judecător, ci „*acolo*” îl vom vedea pe Iisus în cămașa înlăcrimată. În Apocalipsă 5, 6 îl descoperim pe Iisus Judecătorul ca Miel înjunghiat, pregătit să judece, ca Unul judecat și osândit, dar care a biruit fărădelegea. Această făgăduință nu ne îndreptățește să renunțăm la disciplină, însă ne responsabilizează ca aceasta să fie făcută cu iubire, pentru că Biserica este mediul de realizarea a iubirii aproapelui (Matei 22, 37), deci cea dintâi regulă a fiecărui regulament este de a rămâne în dragostea lui Hristos față de oameni.

Chiar dacă regulamentele, prin natura lor tehnică au o preponderență militărească, Biserica este o comunitate a celor ce sunt legați între ei prin credință, lege dumnezeiască, ierarhie și Sfintele Taine, iar temelia de nezdruncinat este Iisus Hristos (I Corinteni 1, 11). Dreptul bisericesc, în aplicabilitatea sa juridică, nu-și poate permite să atenteze la știrbirea demnității umane, ci are responsabilitatea reclădirii memoriei pierdute.